[2019] 14 ਐਸ. ਸੀ. ਆਰ. 422

ਭਾਵਨਾ ਬਾਈ

ਬਨਾਮ

ਘਨਸ਼ਿਆਮ ਅਤੇ ਹੋਰ

(2019 ਦੀ ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 1820)

3 ਦਸੰਬਰ, 2019

[ਆਰ. ਭਾਨੂਮਥੀ, ਏ. ਐੱਸ. ਬੋਪਨਾ ਅਤੇ ਰਿਸ਼ੀਕੇਸ਼ ਰਾਏ, ਜੇ. ਜੇ.]

ਕੋਡ ਆਫ਼ ਕ੍ਰਿਮਿਨਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜ਼ਰ, 1973: ਉਪਧਾਰਾ 228 – ਦੋਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਕਰਨਾ-ਸਬੂਤ ਦਾ ਮਿਆਰ-ਆਯੋਜਿਤਃ ਦੋਸ਼ ਤੈਅ ਕਰਨ ਦੇ ਪੜ੍ਹਾਅ 'ਤੇ, ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇਹ ਵੇਖਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਰੁੱਧ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਆਧਾਰ ਹੈ-ਸਮੱਗਰੀ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ, ਸਬੂਤ ਦੇ ਸਖਤ ਮਿਆਰ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ; ਸਿਰਫ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਰੁੱਧ ਪਹਿਲੀ ਨਜ਼ਰ ਵਿੱਚ ਕੇਸ ਦੇਖਿਆ ਜਾਣਾ ਹੈ।

ਕੋਡ ਆਫ਼ ਕ੍ਰਿਮਿਨਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜ਼ਰ, 1973: ਉਪਧਾਰਾ 228 – ਧਾਰਾ ਤਹਿਤ ਦੋਸ਼ੀ-ਜਵਾਬਦੇਹ ਵਿਰੁੱਧ ਦੋਸ਼ ਤੈਅ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ। 302 ਆਰ/ਡਬਲਯੂ ਐਸ. 34 ਆਈ. ਪੀ. ਸੀ.-ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ-ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਦੇ ਪਤੀ ਦੀ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇਹ ਪਹਿਲੇ ਜਵਾਬਦੇਹ ਦੇ ਖੇਤ ਵਿੱਚ ਮਿਲੀ ਸੀ-ਜਦੋਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਤਾਂ ਉਹ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਦੀ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇਹ ਵੱਲ ਭੱਜੀ, ਪਰ ਪਹਿਲੇ ਜਵਾਬਦੇਹ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਫੜ੍ਹ ਲਿਆ ਅਤੇ ਜ਼ਬਰਦਸਤੀ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਘਰ ਦੇ ਇੱਕ ਕਮਰੇ ਵਿੱਚ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਦੀ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇਹ ਦੇ ਨੇੜੇ ਨਹੀਂ ਜਾਣ ਦਿੱਤਾ-ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ਾਂ ਨੇ ਸੁਝਾਅ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ-ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਮ੍ਰਿਤਕ ਨਾਲ ਝਗੜ੍ਹਾ ਕੀਤਾ ਸੀ ਜਿਸ ਨਾਲ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਸੰਕੇਤ ਮਿਲਦਾ ਹੈ-ਹਾਲਾਂਕਿ, ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੀ ਲਾਸ਼

ਪਹਿਲੇ ਜਵਾਬਦੇਹ ਦੇ ਖੇਤ ਵਿੱਚ ਮਿਲੀ ਸੀ। ਜਵਾਬਦੇਹ-ਦੋਸ਼ੀ, ਉਸ ਨੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਸੂਚਿਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਇਸ ਬਾਰੇ ਸੂਚਿਤ ਕੀਤਾ-ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਧਾਰਾ 302 ਆਰ/ਡਬਲਯੂ ਐਸ. 34 ਦੋਸ਼ੀ-ਜਵਾਬਦੇਹ ਵਿਰੁੱਧ ਆਈ. ਪੀ. ਸੀ.-ਦੋਸ਼ੀ-ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੇ ਸੋਧ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ-ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ-ਪੀੜਤ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਨੇ ਤੁਰੰਤ ਅਪੀਲ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ-ਆਯੋਜਿਤਃ ਐਸ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ. 226, ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਰੁੱਧ ਲਾਏ ਗਏ ਦੋਸ਼ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕਰਕੇ ਅਤੇ ਇਹ ਦੱਸਦੇ ਹੋਏ ਕਿ ਕਿਸ ਸਬੂਤ ਦੁਆਰਾ ਉਹ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਦਾ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਸੈਸ਼ਨ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਕੇਸ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ-ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਧਿਰਾਂ ਨੂੰ ਸੁਣਨ ਅਤੇ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ਾਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ ਦੀ ਰਾਏ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਮੰਨਣ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਅਧਾਰ ਸਨ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਨੇ ਅਪਰਾਧ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਧਾਰਾ ਦੇ ਤਹਿਤ ਸਜ਼ਾ ਯੋਗ. 302 ਆਈ. ਪੀ. ਸੀ. ਆਰ/ਡਬਲਯੂ. ਐੱਸ. 34 ਆਈ. ਪੀ. ਸੀ.-ਐਸ. ਦੇ ਤਹਿਤ ਦੋਸ਼ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਲਈ। 228, ਜੱਜ ਨੂੰ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਕਾਰਨਾਂ ਨੂੰ ਦਰਜ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨਹੀਂ ਸੀ-ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਦੋਸ਼ੀ-ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀਆਂ ਵਿਰੁੱਧ ਦੋਸ਼ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਕਰਨਾ ਸਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ-ਇਤਰਾਜ਼ਯੋਗ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ-ਮੁਕੱਦਮਾ ਬਹਾਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ-ਦੰਡ ਸੰਹਿਤਾ, 1860 - s.302 r/ws. 34.

ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਅਦਾਲਤ ਨੇ

ਰੱਖਿਆਃ 1. ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਘਟਨਾ ਦੀ ਮਿਤੀ ਨੂੰ, ਦੋਸ਼ੀ-ਜਵਾਬਦੇਹ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਨਾਲ ਪਹਿਲੇ ਜਵਾਬਦੇਹ ਦੇ ਖੇਤ ਵਿੱਚ ਜ਼ਮੀਨ ਨੂੰ ਟ੍ਰੈਕਟਰ ਨਾਲ ਹਲ ਕਰਨ ਲਈ ਗਏ ਅਤੇ ਤਿੰਨਾਂ ਨੇ ਘਟਨਾ ਵਾਲੀ ਥਾਂ 'ਤੇ ਇਕੱਠੇ ਸ਼ਰਾਬ ਪੀਤੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਮ੍ਰਿਤਕ ਨੂੰ ਆਖਰੀ ਵਾਰ ਦੋਸ਼ੀ-ਜਵਾਬਦੇਹ Nos.1 ਅਤੇ 2 ਦੀ ਸੰਗਤ ਵਿੱਚ ਜਿੰਦਾ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ।

ਹਾਲਾਂਕਿ, ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੀ ਲਾਸ਼ ਪਹਿਲੇ ਜਵਾਬਦੇਹ-ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਖੇਤ ਵਿੱਚ ਮਿਲੀ ਸੀ, ਪਰ ਉਸ ਨੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਸੂਚਿਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਇਸ ਬਾਰੇ ਸੂਚਿਤ ਕੀਤਾ। ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ਾਂ ਨੇ ਸੁਝਾਅ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ-ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੰਬਰ 1 ਅਤੇ 2 ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਮ੍ਰਿਤਕ ਨਾਲ ਝਗੜਾ ਕੀਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਦੱਸਿਆ ਸੀ। [ਪੈਰਾ 11] [427-ਈ-ਐਚ]

2. ਹਾਲਾਂਕਿ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਵਿੱਚ ਕਥਿਤ ਹਾਲਾਤ ਸਬੂਤਾਂ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੌਰਾਨ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤੇ ਜਾਣੇ ਹਨ, ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਵਿੱਚ ਇਲਜ਼ਾਮ ਦੋਸ਼ੀ-ਜਵਾਬਦੇਹ Nos.1 ਅਤੇ 2 ਵਿਰੁੱਧ ਇੱਕ ਮੁੱਢਲਾ ਕੇਸ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਵੱਲੋਂ ਇਲਜ਼ਾਮ ਲਗਾਏ ਗਏ ਹਾਲਾਤ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਰੁੱਧ ਕਾਰਵਾਈ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਆਧਾਰ ਹਨ। ਦੋਸ਼ ਤੈਅ ਕਰਨ ਦੇ ਪੜ੍ਹਾਅ 'ਤੇ, ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇਹ ਵੇਖਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਰੁੱਧ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਆਧਾਰ ਹੈ। ਸਮੱਗਰੀ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ, ਸਬੂਤ ਦੇ ਸਖਤ ਮਿਆਰ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ; ਸਿਰਫ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਰੁੱਧ ਪਹਿਲੀ ਨਜ਼ਰ ਵਿੱਚ ਕੇਸ ਦੇਖਿਆ ਜਾਣਾ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 12] [428-ਏ-ਬੀ]

3. ਧਾਰਾ 226 Cr.P.C ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਰੁੱਧ ਲਾਏ ਗਏ ਦੋਸ਼ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕਰਕੇ ਅਤੇ ਇਹ ਦੱਸਦੇ ਹੋਏ ਕਿ ਉਹ ਕਿਸ ਸਬੂਤ ਦੁਆਰਾ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਦਾ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਸੈਸ਼ਨ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਕੇਸ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਧਾਰਾ 228 Crl.P.C ਦੇ ਤਹਿਤ ਦੋਸ਼ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਲਈ, ਜੱਜ ਨੂੰ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਕਾਰਨ ਦਰਜ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਫਰੇਮਿੰਗ ਦੇ ਪੜ੍ਹਾਅ 'ਤੇ ਦੋਸ਼, ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨਹੀਂ ਹੈ; ਸਿਰਫ ਪਹਿਲੀ ਨਜ਼ਰ ਵਿੱਚ ਕੇਸ ਦੇਖਿਆ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਧਿਰਾਂ ਨੂੰ ਸੁਣਨ ਅਤੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਅਤੇ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦਿਆਂ, ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ ਨੂੰ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਰੁੱਧ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਆਧਾਰ ਹੈ ਅਤੇ ਦੋਸ਼ੀ-ਜਵਾਬਦੇਹ Nos.1 ਅਤੇ 2 ਵਿਰੁੱਧ ਦੋਸ਼

ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਕਰਨਾ ਸਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ੀ-ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੰਬਰ 1 ਅਤੇ 2 ਵਿਰੁੱਧ ਆਈ. ਪੀ. ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ 34 ਦੇ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹੀ ਗਈ ਆਈ. ਪੀ. ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ 302 ਦੇ ਤਹਿਤ ਦੋਸ਼ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ ਅਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਰੁੱਧ ਲਗਾਏ ਗਏ ਦੋਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਗਲਤੀ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਇਤਰਾਜ਼ਯੋਗ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਨਹੀਂ ਰੱਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। [ਪਾਰਸ 13,15,16] [428-ਸੀ-ਡੀ; 431-ਬੀ; ਡੀ-ਜੀ]

ਅਮਿਤ ਕਪੂਰ ਬਨਾਮ ਰਮੇਸ਼ ਚੰਦਰ ਅਤੇ ਇਕ ਹੋਰ (2012) 9 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ 460: [2012] 7 ਐੱਸਸੀਆਰ 988; ਦਿਨੇਸ਼ ਤਿਵਾੜੀ ਬਨਾਮ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ (2014) 13 ਐੱਸਸੀਸੀ 137: [2014]

8 ਐੱਸ. ਸੀ. ਆਰ. 207; ਕੰਨਤੀ ਭਦਰ ਸ਼ਾਹ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਪੱਛਮੀ ਬੰਗਾਲ (2000) 1 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ 722: [2000] 1 ਐੱਸ. ਸੀ. ਆਰ. 27-'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ।

ਕੇਸ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਹਵਾਲਾ

[2012] 7 ਐਸ. ਸੀ. ਆਰ. 988

'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰੋ

ਪੈਰਾ 14

[2014] 8 ਐੱਸਸੀਆਰ 207

'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰੋ

ਪੈਰਾ 15

[2000] 1 ਐਸ. ਸੀ. ਆਰ. 27

'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰੋ

ਪੈਰਾ 16

ਐੱਫ

ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲ ਨਿਆਂਇਕ ਫੈਸਲਾਃ ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 1820/2019 ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਮਿਤੀ 25.02.2019 ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਤੋਂ, ਸੀ. ਆਰ. ਵਿੱਚ ਇੰਦੌਰ ਵਿਖੇ ਬੈਂਚ। 2019 ਦਾ ਆਰ. ਨੰਬਰ 402। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਵਕੀਲ ਬਿਜਨ ਕੁਮਾਰ ਘੋਸ਼।

ਸੰਤੋਸ਼ ਕੁਮਾਰ, ਸ਼ੇਖਰ ਕੁਮਾਰ, ਵਿਭੂਤੀ ਸੁਸ਼ਾਂਤ ਗੁਪਤਾ, ਮੁਸ਼ਤਾਕ ਅਹਿਮਦ, ਹਰਸ਼ ਪਰਾਸ਼ਰ, ਤਨਵੀ ਭਟਨਾਗਰ, ਚਾਣਕਿਆ ਸ਼ਰਮਾ, ਵਕੀਲ। ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਵਾਲਿਆਂ ਲਈ।

ਆਰ. ਭਾਨੂਮਥੀ, ਜੇ.

1. ਛੁੱਟੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ।

2. ਇਹ ਅਪੀਲ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਇੰਦੌਰ ਬੈਂਚ ਵਿਖੇ 2019 ਦੇ ਅਪਰਾਧਿਕ ਸੰਸ਼ੋਧਨ ਨੰਬਰ 402 ਵਿੱਚ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਵਿਵਾਦਪੂਰਨ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਅੰਤਮ ਆਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਜਿਸ ਦੁਆਰਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ/ਵਧੀਕ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਨੰਬਰ 1 ਅਤੇ 2/ਦੋਸ਼ੀ ਨੰਬਰ 1 ਅਤੇ 2 ਵਿਰੁੱਧ ਲਗਾਏ ਗਏ ਦੋਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

3. ਇਸ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਦਾਇਰ ਕਰਨ ਲਈ ਸੰਖੇਪ ਤੱਥ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹਨਃ - ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਦਾ ਪਤੀ ਗੋਪਾਲ ਸਰਨ 24.12.2015 ਲਗਭਗ 6 ਵਜੇ ਭੋਜਨ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਲਈ ਗਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਖੇਤ ਦੀ ਵਾਹੀ ਕਰਨ ਲਈ ਬਾਹਰ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ 09.00 – 10.00 ਵਜੇ ਤੱਕ ਵਾਪਸ ਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਅੱਧੀ ਰਾਤ ਤੱਕ ਵੀ ਗੋਪਾਲ ਸਰਨ ਘਰ ਵਾਪਸ ਨਹੀਂ ਆਇਆ, ਫਿਰ ਉਸ ਦੀ ਪਤਨੀ ਭਾਵਨਾ ਬਾਈ, ਜੋ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਹੈ, ਨੇ ਉਸ ਨਾਲ ਉਸ ਦੇ ਮੋਬਾਈਲ 'ਤੇ ਸੰਪਰਕ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ, ਪਰ ਉਸ ਨੂੰ ਫੋਨ ਨਹੀਂ ਆਇਆ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸਹੁਰੇ ਨੂੰ ਸੂਚਿਤ ਕੀਤਾ ਜਿਸ ਨੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੀ ਭਾਲ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਅਗਲੀ ਸਵੇਰ ਲਗਭਗ 1 ਵਜੇ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ-ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰਕ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਗੁਆਂਢੀਆਂ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਗੋਪਾਲ ਸਰਨ ਪਹਿਲੇ ਜਵਾਬਦੇਹ-ਘਨਸ਼ਿਆਮ ਦੇ ਖੇਤ ਵਿੱਚ ਟੈਂਕ// ਹੋਜ਼ ਵਿੱਚ ਪਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ ਕਿ ਜਦੋਂ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਕੋਲ ਜਾਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਗਣੇਸ਼ ਪੁੱਤਰ ਮੋਹਨਲਾਲ ਕੁਸ਼ਵਾਹਾ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਕੋਲ ਜਾਣ ਤੋਂ ਰੋਕਿਆ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਇੱਕ ਕਮਰੇ ਵਿੱਚ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ। ਗੋਪਾਲ ਸਰਨ ਦੀ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇਹ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰੀ ਹਸਪਤਾਲ ਲਿਜਾਇਆ ਗਿਆ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ-ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਨੇ ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਸੂਚਿਤ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਉਸ ਦੇ ਪਤੀ ਦਾ ਪੋਸਟਮਾਰਟਮ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। 2015 ਦਾ ਮਰਗ No.94 ਧਾਰਾ 174 Crl.P.C ਤਹਿਤ ਜਾਂਚ ਲਈ ਰਜਿਸਟਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਪਰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਵਿਰੁੱਧ ਕੋਈ ਮਾਮਲਾ ਦਰਜ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

4. 31.12.2015 ਉੱਤੇ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਪੁਲਿਸ ਸੁਪਰਡੈਂਟ, ਖਰਗਾਓਂ ਅੱਗੇ ਇੱਕ ਲਿਖਤੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਕੋਈ ਕੇਸ ਦਰਜ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ-ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਵਧੀਕ ਮੁੱਖ ਨਿਆਇਕ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ (ਏ. ਸੀ. ਜੇ. ਐੱਮ.), ਕਾਸਰਵਾੜ ਅੱਗੇ ਧਾਰਾ 156 (3) 12.04.2016 ਤਹਿਤ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦਰਜ ਕਰਵਾਈ। ਏ. ਸੀ. ਜੇ.

ਐੱਮ. ਨੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਅਤੇ ਇੰਚਾਰਜ ਅਧਿਕਾਰੀ ਪੀ. ਐੱਸ. ਕਸਰਵਾੜ ਨੂੰ ਆਈ. ਪੀ. ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ 307 ਤਹਿਤ ਐੱਫ. ਆਈ. ਆਰ. ਦਰਜ ਕਰਨ ਅਤੇ ਜਾਂਚ ਜਾਰੀ ਰੱਖਣ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ। 2016 ਦੇ ਕ੍ਰਾਈਮ No.145 ਵਿੱਚ ਐਫ. ਆਈ. ਆਰ. ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਆਈ. ਪੀ. ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ 34 ਦੇ ਨਾਲ ਆਈ. ਪੀ. ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ 303 ਪੜ੍ਹੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਏ. ਸੀ. ਜੇ. ਐੱਮ. ਦੇ ਐੱਫ. ਆਈ. ਆਰ. ਦਰਜ ਕਰਨ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ, ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ ਨੇ 2016 ਦੇ ਅਪਰਾਧਿਕ ਸੰਸ਼ੋਧਨ (ਆਈ. ਡੀ. 1) ਵਿੱਚ ਵਧੀਕ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ, ਮੰਡਲੇਸ਼ਵਰ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਸੋਧ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਇਹ ਸੋਧ ਪਟੀਸ਼ਨ ਮਿਤੀ 27.10.2016 ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਰਾਹੀਂ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ।

5. ਜਵਾਬਦੇਹ Nos.1 ਅਤੇ 2/ਦੋਸ਼ੀ Nos.1 ਅਤੇ 2 ਨੇ ਅਗਾਊਂ ਜ਼ਮਾਨਤ ਲਈ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜੱਜ ਐੱਸ. ਸੀ./ਐੱਸ. ਟੀ. (ਅੱਤਿਆਚਾਰ ਰੋਕੂ) ਐਕਟ, ਪੱਛਮੀ ਨਿਮਾਡ, ਮੰਡਲੇਸ਼ਵਰ ਦੁਆਰਾ ਮਿਤੀ 10.09.2018 ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਰਾਹੀਂ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਦੁਖੀ ਹੋ ਕੇ, ਜਵਾਬਦੇਹ Nos.1 ਅਤੇ 2 ਨੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਮਿਤੀ 19.09.2018 ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਰਾਹੀਂ ਅਗਾਊਂ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਅਗਾਊਂ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੇਣ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਅਪੀਲਕਰਤਾ-ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਨੇ ਐੱਸਐੱਲਪੀ (ਸੀ. ਆਰ. ਐੱਲ.) ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਡਾਇਰੀ No.39785/2018 ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਮਿਤੀ 14.12.2018 ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੁਆਰਾ ਨੋਟਿਸ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ, ਦੋਸ਼ੀ-ਜਵਾਬਦੇਹ Nos.1 ਅਤੇ 2 ਵਿਰੁੱਧ 26.09.2018 ਉੱਤੇ ਆਈ. ਪੀ. ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ 34 ਦੇ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹੀ ਗਈ ਆਈ. ਪੀ. ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ 302 ਦੇ ਤਹਿਤ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਅਤੇ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ-ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਸੁਣਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਦੂਜੇ ਐਡੀਸ਼ਨਲ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ, ਮੰਡਲੇਸ਼ਵਰ ਨੇ ਪਾਇਆ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਰੁੱਧ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਆਧਾਰ ਹਨ ਅਤੇ ਦੋਸ਼ੀ-ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਵਿਰੁੱਧ ਆਈ. ਪੀ.

ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ 34 ਦੇ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹੇ ਗਏ ਆਈ. ਪੀ. ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ 302 ਦੇ ਤਹਿਤ ਦੋਸ਼ ਤੈਅ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ।

6. ਦੋਸ਼ ਤੈਅ ਕਰਨ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ, ਜਵਾਬਦੇਹ Nos.1 ਅਤੇ 2 ਨੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਸੋਧ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹੋਏ ਕਿ ਦੋਸ਼ ਤਿਆਰ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਨਿਆਂਇਕ ਦਿਮਾਗ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਦੋਸ਼ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਲਈ ਸੰਖੇਪ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕਾਰਨ ਦੇਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਹ ਕਿ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੋਸ਼ ਤਿਆਰ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਆਪਣੇ ਦਿਮਾਗ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਹੀ ਹੈ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ 25.02.2019 ਮਿਤੀ ਦੇ ਇਤਰਾਜ਼ਯੋਗ ਆਦੇਸ਼ ਰਾਹੀਂ ਜਵਾਬਦੇਹ Nos.1 ਅਤੇ 2 ਵਿਰੁੱਧ ਦੋਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਦੁਖੀ ਹੋਣ ਕਰਕੇ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ-ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਨੇ ਇਸ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਹੈ।

7. ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਵਕੀਲ ਸ੍ਰੀ ਬਿਜਨ ਕੁਮਾਰ ਘੋਸ਼ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਹਾਲਾਤ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਕਿ "ਆਖਰੀ ਵਾਰ ਇਕੱਠੇ ਵੇਖਿਆ ਗਿਆ"; "ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇਹ ਦੀ ਬਰਾਮਦਗੀ"; "ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇਹ ਮਿਲਣ 'ਤੇ ਪੀੜ੍ਹਤ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਤੁਰੰਤ ਸੂਚਿਤ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ"; "ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਸੂਚਿਤ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ"; "ਟਰੈਕਟਰ ਸਮੇਤ ਮ੍ਰਿਤਕ ਸਰੀਰ ਦੇ ਹੋਰ ਸਮਾਨ ਦੀ ਬਰਾਮਦਗੀ" ਅਤੇ ਅਜਿਹੇ ਹੋਰ ਹਾਲਾਤ ਜੋ ਦੋਸ਼ੀ-ਜਵਾਬਦੇਹ Nos.1 ਅਤੇ 2 ਨੂੰ ਗੋਪਾਲ ਸਰਨ ਦੀ ਮੌਤ ਨਾਲ ਜੋੜ੍ਹਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਹਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ, ਦੂਜੇ ਵਧੀਕ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਰੁੱਧ ਦੋਸ਼ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਆਧਾਰ ਹਨ। ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਨੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਜਦੋਂ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਜੱਜ ਨੇ ਇੰਨਾ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਉੱਥੇ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਰੁੱਧ ਦੋਸ਼ ਤੈਅ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਆਧਾਰ ਹਨ, ਆਪਣੇ ਸੋਧ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਿਆਂ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ

ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਸੀ ਅਤੇ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਲਗਾਏ ਗਏ ਦੋਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ।

8. ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਸ਼੍ਰੀ ਹਰਸ਼ ਪਰਾਸ਼ਰ ਨੇ ਦਲੀਲਾਂ ਨੂੰ ਦੁਹਰਾਇਆ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਬਿਆਨ ਅਤੇ ਉਸ ਉੱਤੇ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਹਾਲਾਤ ਪਹਿਲੀ ਨਜ਼ਰ ਵਿੱਚ ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੂੰ ਘਟਨਾ ਨਾਲ ਜੋੜਨ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਦੂਜੇ ਵਧੀਕ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਅਤੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਗਲਤੀ ਕੀਤੀ।

9. ਦੋਸ਼ੀ-ਜਵਾਬਦੇਹ Nos.1 ਅਤੇ 2 ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਸ਼੍ਰੀ ਸੰਤੋਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਦਾਅਵਿਆਂ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਦੋਸ਼ੀ-ਜਵਾਬਦੇਹ Nos.1 ਅਤੇ 2 ਵਿਰੁੱਧ ਕੋਈ ਮੁੱਢਲਾ ਮਾਮਲਾ ਨਹੀਂ ਬਣਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਟ੍ਰਾਇਲ ਜੱਜ ਦੁਆਰਾ ਨਿਆਂਇਕ ਦਿਮਾਗ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਹਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਦੋਸ਼ੀ-ਜਵਾਬਦੇਹ Nos.1 ਅਤੇ 2 ਵਿਰੁੱਧ ਲਗਾਏ ਗਏ ਦੋਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਇਤਰਾਜ਼ਯੋਗ ਆਦੇਸ਼ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਤੋਂ ਪੀੜ੍ਹਤ ਨਹੀਂ ਹੈ।

10. ਅਸੀਂ ਬੇਨਤੀਆਂ 'ਤੇ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਤਰਾਜ਼ਯੋਗ ਆਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਰਿਕਾਰਡ' ਤੇ ਸਮੱਗਰੀ ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਕੀਤਾ ਹੈ।

11. ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਅਨੁਸਾਰ, ਘਟਨਾ ਦੀ ਮਿਤੀ ਯਾਨੀ 24.12.2015 'ਤੇ, ਦੋਸ਼ੀ-ਜਵਾਬਦੇਹ ਘਨਸ਼ਿਆਮ ਅਤੇ ਭਗਵਾਨ ਮ੍ਰਿਤਕ ਗੋਪਾਲ ਸਰਨ ਨਾਲ ਟ੍ਰੈਕਟਰ ਨਾਲ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਵਾਹੀ ਕਰਨ ਲਈ ਘਨਸ਼ਿਆਮ ਦੇ ਖੇਤ ਵਿੱਚ ਗਏ ਅਤੇ ਤਿੰਨਾਂ ਨੇ ਘਟਨਾ ਵਾਲੀ ਥਾਂ' ਤੇ ਇਕੱਠੇ ਸ਼ਰਾਬ ਪੀਤੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਮ੍ਰਿਤਕ ਨੂੰ ਆਖਰੀ ਵਾਰ ਦੋਸ਼ੀ-ਜਵਾਬਦੇਹ

Nos.1 ਅਤੇ 2 ਦੀ ਸੰਗਤ ਵਿੱਚ ਜਿੰਦਾ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਘਨਸ਼ਿਆਮ ਦੀ ਪਤਨੀ ਊਸ਼ਾ ਅਤੇ ਘਨਸ਼ਿਆਮ ਦੀ ਧੀ ਨਿਸ਼ਾ ਦੇ ਬਿਆਨ ਅਨੁਸਾਰ, ਦੋਸ਼ੀ-ਜਵਾਬਦੇਹ Nos.1 ਅਤੇ 2 24.12.2015 ਦੀ ਰਾਤ ਨੂੰ 09.00 ਵਜੇ ਘਰ ਪਰਤੇ ਸਨ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੀ ਲਾਸ਼ ਜਵਾਬਦੇਹ-ਦੋਸ਼ੀ ਘਨਸ਼ਿਆਮ ਦੇ ਖੇਤ ਵਿੱਚ ਮਿਲੀ ਸੀ, ਪਰ ਉਸ ਨੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਗੋਪਾਲ ਸਰਨ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਸੂਚਿਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਇਸ ਬਾਰੇ ਸੂਚਿਤ ਕੀਤਾ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਵੱਲੋਂ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਅੱਗੇ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ ਹੈ ਕਿ "ਜਦੋਂ ਉਹ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਦੀ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇਹ ਦੇ ਨੇੜੇ ਭੱਜੀ, ਘਨਸ਼ਿਆਮ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਗਣੇਸ਼ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਫੜ੍ਹ ਲਿਆ ਅਤੇ ਜ਼ਬਰਦਸਤੀ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਘਰ ਦੇ ਇੱਕ ਕਮਰੇ ਵਿੱਚ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਪਤੀ ਦੀ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇਹ ਦੇ ਨੇੜੇ ਨਹੀਂ ਜਾਣ ਦਿੱਤਾ।

" ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਵਿੱਚ ਲਗਾਏ ਗਏ ਦੋਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਇਹ ਵੀ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ-ਜਵਾਬਦੇਹ Nos.1 ਅਤੇ 2 ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਮ੍ਰਿਤਕ ਗੋਪਾਲ ਸਰਨ ਨਾਲ ਝਗੜ੍ਹਾ ਕੀਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਮਕਸਦ ਦੱਸਿਆ ਸੀ।

12. ਹਾਲਾਂਕਿ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਵਿੱਚ ਕਥਿਤ ਹਾਲਾਤ ਸਬੂਤਾਂ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੌਰਾਨ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤੇ ਜਾਣੇ ਹਨ, ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਵਿੱਚ ਇਲਜ਼ਾਮ ਦੋਸ਼ੀ-ਜਵਾਬਦੇਹ Nos.1 ਅਤੇ 2 ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਇੱਕ ਮੁੱਢਲਾ ਕੇਸ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਵੱਲੋਂ ਇਲਜ਼ਾਮ ਲਗਾਏ ਗਏ ਹਾਲਾਤ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਰੁੱਧ ਕਾਰਵਾਈ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਆਧਾਰ ਹਨ। ਦੋਸ਼-ਪੱਤਰ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਦੇ ਸਮੇਂ, ਸਿਰਫ ਪਹਿਲੀ ਨਜ਼ਰ ਵਿੱਚ ਕੇਸ ਦੇਖਿਆ ਜਾਣਾ ਹੈ; ਕੀ ਕੇਸ ਵਾਜਬ ਸ਼ੱਕ ਤੋਂ ਪਰੇ ਹੈ, ਇਸ ਪੜ੍ਹਾਅ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਦੇਖਿਆ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਦੋਸ਼ ਤੈਅ ਕਰਨ ਦੇ ਪੜ੍ਹਾਅ 'ਤੇ, ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇਹ ਵੇਖਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਰੁੱਧ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਆਧਾਰ ਹੈ। ਸਮੱਗਰੀ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ, ਸਬੂਤ ਦੇ

ਸਖਤ ਮਿਆਰ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ; ਸਿਰਫ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਰੁੱਧ ਪਹਿਲੀ ਨਜ਼ਰ ਵਿੱਚ ਕੇਸ ਦੇਖਿਆ ਜਾਣਾ ਹੈ।

13. ਅਧਿਆਇ XVIII Crl.P.C. "ਸੈਸ਼ਨ ਕੋਰਟ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਮੁਕੱਦਮਾ" ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹੈ। ਧਾਰਾ 226 Crl.P.C ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਰੁੱਧ ਲਾਏ ਗਏ ਦੋਸ਼ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕਰਕੇ ਅਤੇ ਇਹ ਦੱਸਦੇ ਹੋਏ ਕਿ ਉਹ ਕਿਸ ਸਬੂਤ ਦੁਆਰਾ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਦਾ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਸੈਸ਼ਨ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਕੇਸ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਸੈਕਸ਼ਨ 227 Crl.P.C ਡਿਸਚਾਰਜ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈਃ -

“ 227. ਡਿਸਚਾਰਜ ਕਰੋ। —ਜੇ ਕੇਸ ਦੇ ਰਿਕਾਰਡ ਅਤੇ ਉਸ ਨਾਲ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਅਤੇ ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ੀ ਅਤੇ ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਦੀਆਂ ਦਲੀਲਾਂ ਸੁਣਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਜੱਜ ਇਹ ਮੰਨਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਰੁੱਧ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਆਧਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਹ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਬਰੀ ਕਰ ਦੇਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਦੇ ਆਪਣੇ ਕਾਰਨਾਂ ਨੂੰ ਦਰਜ ਕਰੇਗਾ। ”

14. ਸੈਕਸ਼ਨ 227 ਅਤੇ 228 Crl.P.C ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ,

ਅਮਿਤ ਕਪੂਰ ਬਨਾਮ ਰਮੇਸ਼ ਚੰਦਰ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ (2012) 9 ਐਸਸੀਸੀ 460, ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਫੈਸਲਾ ਦਿੱਤਾਃ - “17. ਦੋਸ਼ ਤੈਅ ਕਰਨਾ ਕੋਡ ਦੀ ਧਾਰਾ 228 ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਕੋਡ ਦੀ ਧਾਰਾ 227 ਦੇ ਤਹਿਤ ਬਰੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਵਾਂ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਦੇ ਤਹਿਤ, ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ "ਕੇਸ ਦੇ ਰਿਕਾਰਡ" ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ, ਧਿਰਾਂ ਨੂੰ ਸੁਣਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਜਾਂ ਤਾਂ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਬਰੀ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਜਿੱਥੇ ਉਹ

ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਰਾਏ ਵਿੱਚ ਇਹ ਮੰਨਣ ਦਾ ਆਧਾਰ ਹੈ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਨੇ ਅਪਰਾਧ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਇਹ ਦੋਸ਼ ਤੈਅ ਕਰੇਗਾ।

ਇੱਕ ਵਾਰ ਜਦੋਂ ਧਾਰਾ ਦੇ ਤੱਥ ਅਤੇ ਤੱਤ ਮੌਜੂਦ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਅਦਾਲਤ ਇਹ ਮੰਨਣ ਵਿੱਚ ਸਹੀ ਹੋਵੇਗੀ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਰੁੱਧ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਅਤੇ ਉਸ ਅਨੁਸਾਰ ਦੋਸ਼ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਦਾ ਆਧਾਰ ਹੈ। ਇਹ ਅਨੁਮਾਨ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਅਨੁਮਾਨ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਕਿਸੇ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਘਟਕਾਂ ਦੀ ਹੋਂਦ ਅਤੇ ਉਸ ਅਪਰਾਧ ਵੱਲ ਲੈ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਲਈ ਇੱਕ ਲਾਜ਼ਮੀ ਸ਼ਰਤ ਹੈ। ਇਹ ਪਹਿਲੀ ਨਜ਼ਰ ਵਿੱਚ ਕੇਸ ਨਾਲੋਂ ਵੀ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਕੋਡ ਦੀ ਧਾਰਾ 227 ਅਤੇ 228 ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵਧੀਆ ਅੰਤਰ ਹੈ। ਧਾਰਾ 227 ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਇੱਕ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਰਾਏ ਅਤੇ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕਿ ਧਾਰਾ 228 ਅਸਥਾਈ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਕਿ ਦੋਸ਼ ਤੈਅ ਕਰਨ ਦੇ ਪੜ੍ਹਾਅ 'ਤੇ, ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇਹ ਰਾਏ ਬਣਾਉਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਤੌਰ' ਤੇ ਅਪਰਾਧ ਕਰਨ ਦਾ ਦੋਸ਼ੀ ਹੈ, ਇੱਕ ਅਜਿਹਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਹੈ ਜੋ ਕੋਡ ਦੀ ਧਾਰਾ 228 ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਮਨਜ਼ੂਰ ਨਹੀਂ ਹੈ।

.....

19. ਦੋਸ਼-ਪੱਤਰ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਪੜ੍ਹਾਅ 'ਤੇ, ਅਦਾਲਤ ਸਬੂਤ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਬਲਕਿ ਇਸ ਗੰਭੀਰ ਸ਼ੱਕ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਨੇ ਕੋਈ ਅਪਰਾਧ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਜਿਸ' ਤੇ ਜੇ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਹ ਦੋਸ਼ੀ ਸਾਬਤ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਇਹ ਵੇਖਣਾ ਹੈ ਕਿ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਮੌਜੂਦ ਸਮੱਗਰੀ ਅਤੇ ਤੱਥ ਦੋਸ਼ੀ ਦੀ ਨਿਰਦੋਸ਼ਤਾ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਹੋਣਗੇ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਅੰਤਿਮ ਟੈਸਟ ਉਸ ਪੜ੍ਹਾਅ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਬਿਹਾਰ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਰਮੇਸ਼ ਸਿੰਘ (1977) 4 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 39 ਵਿੱਚ

ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਥਾਪਤ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੇ ਸਕਦੇ ਹਾਂ: (SCC pp. 41-42, ਪੈਰਾ 4)

" 4. ਕੋਡ ਦੀ ਧਾਰਾ 226 ਦੇ ਤਹਿਤ ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਲਈ ਕੇਸ ਖੋਲ੍ਹਦੇ ਸਮੇਂ ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਰੁੱਧ ਦੋਸ਼ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਦੱਸਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹੜੇ ਸਬੂਤ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਪੜ੍ਹਾਅ 'ਤੇ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਬਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਕੇਸ ਦੇ ਰਿਕਾਰਡ ਅਤੇ ਉਸ ਨਾਲ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ' ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰੇ ਅਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਅਤੇ ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਦੀਆਂ ਦਲੀਲਾਂ ਸੁਣੇ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜੱਜ ਨੂੰ ਕੋਡ ਦੀ ਧਾਰਾ 227 ਜਾਂ ਧਾਰਾ 228 ਤਹਿਤ ਆਦੇਸ਼ ਪਾਸ ਕਰਨਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਜੱਜ ਇਹ ਮੰਨਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਰੁੱਧ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਲਈ ਕੋਈ ਢੁਕਵਾਂ ਆਧਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਹ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਬਰਖਾਸਤ ਕਰ ਦੇਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਦੇ ਆਪਣੇ ਕਾਰਨਾਂ ਨੂੰ ਦਰਜ ਕਰੇਗਾ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਧਾਰਾ 227 ਦੁਆਰਾ ਆਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਜੇ, ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, 'ਜੱਜ ਦੀ ਰਾਏ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਮੰਨਣ ਲਈ ਕੋਈ ਆਧਾਰ ਹੈ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਨੇ ਕੋਈ ਅਪਰਾਧ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ' ਤੇ ਸੁਣਵਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਹ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਰੁੱਧ ਲਿਖਤੀ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਦੋਸ਼ ਤਿਆਰ ਕਰੇਗਾ ', ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਧਾਰਾ 228 ਵਿੱਚ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਦੋਵਾਂ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਨੂੰ ਇਕੱਠੇ ਜੋੜ ਕੇ ਪੜ੍ਹਨਾ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਅਤੇ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਪੜ੍ਹਾਅ 'ਤੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਸੱਚਾਈ, ਸੱਚਾਈ ਅਤੇ ਸਬੂਤ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦਾ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਦਾ ਸਾਵਧਾਨੀ ਨਾਲ ਫੈਸਲਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਨਾ ਹੀ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਸੰਭਾਵਿਤ ਬਚਾਅ ਲਈ ਕੋਈ ਮਹੱਤਵ ਜੋੜਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਉਸ ਪੜ੍ਹਾਅ 'ਤੇ ਜੱਜ ਲਈ ਇਹ ਲਾਜ਼ਮੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਸਥਾਰ ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰ ਕਰੇ ਅਤੇ ਇੱਕ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਸੰਤੁਲਨ ਵਿੱਚ ਤੋਲ ਕਰੇ ਕਿ ਕੀ ਤੱਥ, ਜੇ ਸਾਬਤ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਦੋਸ਼ੀ ਦੀ ਨਿਰਦੋਸ਼ਤਾ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਨਹੀਂ ਹੋਣਗੇ ਜਾਂ ਨਹੀਂ।

ਟੈਸਟ ਅਤੇ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਮਿਆਰ ਜੋ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਅਪਰਾਧ ਜਾਂ ਹੋਰ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸਿੱਟਾ ਦਰਜ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਹੈ, ਕੋਡ ਦੀ ਧਾਰਾ 227 ਜਾਂ ਧਾਰਾ 228 ਦੇ ਤਹਿਤ ਮਾਮਲੇ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਦੇ ਪੜ੍ਹਾਅ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਉਸ ਪੜ੍ਹਾਅ 'ਤੇ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇਹ ਨਹੀਂ ਦੇਖਣਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਆਧਾਰ ਹੈ ਜਾਂ ਕੀ ਮੁਕੱਦਮਾ ਉਸ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਵਿੱਚ ਖਤਮ ਹੋਣਾ ਯਕੀਨੀ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਮਾਮਲਾ ਸ਼ੱਕ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਰੁੱਧ ਸਖ਼ਤ ਸ਼ੱਕ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ 'ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਦੇ ਸਬੂਤ ਦੀ ਜਗ੍ਹਾ ਨਹੀਂ ਲੈ ਸਕਦਾ। ਪਰ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਪੜ੍ਹਾਅ 'ਤੇ ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਮਜ਼ਬੂਤ ਸ਼ੱਕ ਹੈ ਜੋ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇਹ ਸੋਚਣ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਮੰਨਣ ਲਈ ਕੋਈ ਆਧਾਰ ਹੈ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਨੇ ਅਪਰਾਧ ਕੀਤਾ ਹੈ ਤਾਂ ਅਦਾਲਤ ਇਹ ਕਹਿਣ ਲਈ ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਰੁੱਧ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਲਈ ਕੋਈ ਢੁਕਵਾਂ ਅਧਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਜੋ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਪੜ੍ਹਾਅ 'ਤੇ ਖਿੱਚੀ ਜਾਣੀ ਹੈ, ਫਰਾਂਸ ਵਿੱਚ ਅਪਰਾਧਿਕ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਨੂੰ ਚਲਾਉਣ ਵਾਲੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਅਰਥਾਂ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ ਸਾਬਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਪਰ ਇਹ ਸਿਰਫ ਪਹਿਲੀ ਨਜ਼ਰ ਵਿੱਚ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਹੈ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਜੇਕਰ ਉਹ ਸਬੂਤ ਜਿਸ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਨੇ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦਾ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਉਸ ਨੂੰ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਦੇ ਸਬੂਤ ਦੁਆਰਾ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੋਵੇ, ਜੇ ਕੋਈ ਹੋਵੇ, ਇਹ ਨਹੀਂ ਦਿਖਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਨੇ ਅਪਰਾਧ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਮੁਕੱਦਮੇ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਕੋਈ ਢੁਕਵਾਂ ਆਧਾਰ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਹਾਲਾਤਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਸੂਚੀ ਇਹ ਦਰਸਾਉਣ ਲਈ ਕਿ ਕੀ ਇੱਕ ਸਿੱਟੇ ਜਾਂ ਦੂਜੇ ਵੱਲ ਲੈ ਜਾਵੇਗਾ, ਨਾ ਤਾਂ ਸੰਭਵ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਸਲਾਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ ਹੋਰ ਉਦਾਹਰਣ ਦੁਆਰਾ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਅੰਤਰ ਨੂੰ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਜੇਕਰ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਜਾਂ ਨਿਰਦੋਸ਼ਤਾ ਦੇ ਬਾਰੇ ਵਿੱਚ ਪੱਧਰ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਅੰਤ

ਵਿੱਚ ਵੀ ਕੁਝ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਸ਼ੱਕ ਦੇ ਲਾਭ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਉੱਤੇ ਕੇਸ ਉਸ ਦੇ ਬਰੀ ਹੋਣ ਵਿੱਚ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਪਰ ਜੇ, ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, ਇਹ ਧਾਰਾ 227 ਜਾਂ ਏ ਦੇ ਤਹਿਤ ਆਦੇਸ਼ ਦੇਣ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਪੜ੍ਹਾਅ 'ਤੇ ਹੈ।

ਧਾਰਾ 228, ਫਿਰ ਅਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਤੇ ਆਮ ਤੌਰ' ਤੇ ਜੋ ਆਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਹੈ ਉਹ ਧਾਰਾ 228 ਦੇ ਤਹਿਤ ਇੱਕ ਹੋਵੇਗਾ ਨਾ ਕਿ ਧਾਰਾ 227 ਦੇ ਤਹਿਤ। ""

15. ਅਮਿਤ ਕਪੂਰ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਦਿਨੇਸ਼ ਤਿਵਾੜੀ ਬਨਾਮ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ (2014) 13 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 137 ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਧਾਰਾ 228 ਤਹਿਤ ਦੋਸ਼ ਤੈਅ ਕਰਨ ਲਈ ਜੱਜ ਨੂੰ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਕਾਰਨਾਂ ਨੂੰ ਦਰਜ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹਾ ਦੋਸ਼ ਕਿਉਂ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਰਿਕਾਰਡ ਦੇ ਨਿਰੀਖਣ ਅਤੇ ਧਿਰਾਂ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਉੱਤੇ, ਜੇਕਰ ਜੱਜ ਦੀ ਰਾਏ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਮੰਨਣ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਆਧਾਰ ਹੈ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਨੇ ਸੈਸ਼ਨ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਸੁਣਵਾਈ ਯੋਗ ਅਪਰਾਧ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਹ ਅਜਿਹੇ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਰੁੱਧ ਦੋਸ਼ ਤੈਅ ਕਰੇਗਾ।

16. ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉੱਪਰ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਧਿਰਾਂ ਨੂੰ ਸੁਣਨ ਅਤੇ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ਾਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਦੂਜੇ ਵਧੀਕ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ ਦੀ ਰਾਏ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਮੰਨਣ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਆਧਾਰ ਹਨ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਨੇ ਆਈ. ਪੀ. ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ 34 ਦੇ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹੀ ਗਈ ਧਾਰਾ 302 ਦੇ ਤਹਿਤ ਸਜ਼ਾਯੋਗ ਅਪਰਾਧ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਚਾਰਜ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਦਾ 12.12.2018 ਮਿਤੀ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਇੱਕ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਆਦੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਧਾਰਾ 228 Crl.P.C ਦੇ ਤਹਿਤ ਦੋਸ਼ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਲਈ, ਜੱਜ ਨੂੰ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਕਾਰਨ ਦਰਜ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਦੋਸ਼ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਦੇ ਪੜ੍ਹਾਅ 'ਤੇ, ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨਹੀਂ ਹੈ; ਸਿਰਫ

ਪਹਿਲੀ ਨਜ਼ਰ ਵਿੱਚ ਕੇਸ ਦੇਖਿਆ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਕੰਨਾਟੀ ਭਦਰਾ ਵਿੱਚ ਆਯੋਜਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ

ਸ਼ਾਹ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਪੱਛਮੀ ਬੰਗਾਲ ਰਾਜ (2000) 1 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 722, ਜਦੋਂ ਕਿ

ਧਾਰਾ 228 Crl.P.C ਦੇ ਤਹਿਤ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਜੱਜ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਰੁੱਧ ਦੋਸ਼ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਲਈ ਆਪਣੇ ਕਾਰਨਾਂ ਨੂੰ ਦਰਜ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਧਿਰਾਂ ਨੂੰ ਸੁਣਨ ਅਤੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਅਤੇ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦਿਆਂ, ਦੂਜੇ ਵਧੀਕ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ ਨੇ ਤਸੱਲੀ ਪ੍ਰਗਟਾਈ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਰੁੱਧ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਆਧਾਰ ਹੈ ਅਤੇ ਦੋਸ਼ੀ-ਜਵਾਬਦੇਹ ਵਿਰੁੱਧ ਦੋਸ਼ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਕਰਨਾ ਸਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ੀ-ਜਵਾਬਦੇਹ ਵਿਰੁੱਧ ਧਾਰਾ 34 ਆਈ. ਪੀ. ਸੀ. ਦੇ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹੀ ਗਈ ਆਈ. ਪੀ. ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ 302 ਦੇ ਤਹਿਤ ਦੋਸ਼ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ ਅਤੇ ਸਾਡੇ ਵਿਚਾਰ ਵਿੱਚ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਰੁੱਧ ਲਗਾਏ ਗਏ ਦੋਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਗਲਤੀ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਇਤਰਾਜ਼ਯੋਗ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਨਹੀਂ ਰੱਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

17. ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ, ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵੱਲੋਂ ਇੰਦੌਰ ਬੈਂਚ ਵਿਖੇ 2019 ਦੇ ਅਪਰਾਧਿਕ ਸੰਸ਼ੋਧਨ 402 ਵਿੱਚ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਵਿਵਾਦਪੂਰਨ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਅਪੀਲ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਸੈਸ਼ਨ ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੇਸ No.ST/150/2018 ਨੂੰ ਬਹਾਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਦੂਜਾ ਵਾਧੂ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ, ਮੰਡਲੇਸ਼ਵਰ, ਪੱਛਮੀ ਨਿਮਾਡ, ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਕਾਨੂੰਨ ਅਨੁਸਾਰ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧਾਏਗਾ। ਅਸੀਂ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਗੁਣਾਂ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਰਾਏ ਪ੍ਰਗਟ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਹੈ।

ਦੇਵਿਕਾ ਗੁਜਰਾਲ

ਅਪੀਲ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੱਤੀ ਗਈ।

ਡਿਸਕਲੇਮਰ ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਿਆ ਨਿਰਣਾਂ ਕੇਵਲ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ਾਂ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ । ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ ਨਿਆਂ ਨਿਰਣੇ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਣ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਮਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

Tarun Mehra

Advocate